

Nr 15

Justitiekottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1972: 96 med förslag till lag om ändring i brottsbalken jämte motioner.

Propositionen

Genom en den 7 april 1972 dagtecknad proposition, 1972: 96, har Kungl. Maj:t, under återopande av utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden, förslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag om ändring i brottsbalken.

I propositionen föreslås att de grövsta formerna av sådant dobbleri som består i anordnande eller tillåtande av illegalt äventyrligt spel skall betecknas grovt dobbleri. Straffet för sådant brott föreslås bli fängelse i högst två år. Vidare föreslås att förberedelse och försök till grovt dobbleri skall straffbeläggas.

De nya bestämmelserna avses träda i kraft den 1 juli 1972.

Det vid propositionen fogade lagförslaget är av följande lydelse.

Förslag till

Lag om ändring i brottsbalken

Härigenom förordnas i fråga om brottsbalken

dels att 16 kap. 14 § skall ha nedan angivna lydelse

dels att i balken skall införas två nya paragrafer, 16 kap. 14 a och 17 §§, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 kap.

14 §

Anordnar någon för allmänheten äventyrligt spel om pengar eller penningvärde eller tillåter någon sådant spel i lokal som han upplåtit åt allmänheten, dömes för *dobblers* till böter eller

Anordnar någon för allmänheten äventyrligt spel om pengar eller penningvärde eller tillåter någon sådant spel i lokal som han upplåtit åt allmänheten, dömes för *dobblers* till böter.

Nuvarande lydelse

fängelse i högst sex månader. Deltager någon i *dylikt* spel som anordnats för allmänheten eller eljest äger rum i lokal vartill allmänheten har tillträde, dömes för dobbleri till böter.

Föreslagen lydelse

eller fängelse i högst sex månader.

Deltager någon i spel *som avses i första stycket och* som anordnats för allmänheten eller eljest äger rum i lokal vartill allmänheten har tillträde, dömes för dobbleri till böter.

14 a §

Är brott som i 14 § första stycket sägs att anse som grovt, skall för grovt dobbleri dömas till fängelse i högst två år.

Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om verksamheten bedrivits yrkesmässigt, omfattat avsevärda belopp eller eljest varit av särskilt farlig art.

17 §

För försök eller förberedelse till grovt dobbleri dömes till ansvar enligt vad i 23 kap. stadgas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1972.

Motionerna*A. Vid riksdagens början väckt motion*

1. I motionen 1972: 12 av herr Hörberg m. fl. (fp, s, c, m, vpk) har hemställts att riksdagen måtte besluta 1. att 16 kap. 14 § brottsbalken kompletteras med bestämmelse att, om brottet är att anse som grovt, skall för grovt dobbleri dömas till fängelse i högst två år samt att vid bedömandet härav särskilt skall beaktas, om gärningen skett yrkesmässigt eller eljest i större omfattning, 2. att vederbörande utskott måtte utarbета erforderlig lagtext.

B. I anledning av propositionen väckta motioner

2. I motionen 1972: 1691 av herr Söderström (m) har hemställts att riksdagen måtte besluta att spel med s. k. enarmade banditer av typ multi-players skall bedömas som dobbleri enligt 16 kap. brottsbalken.

3. I motionen 1972: 1698 av herrar Börjesson. i Falköping (c) och Polstam (c) har hemställts att riksdagen vid sin behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 96 beslutar att 16 kap. 14 och 17 §§ brottsbalken ges följande lydelse:

14 §

Anordnar någon för allmänheten äventyrligt spel om penningar eller penningvärde eller tillåter någon sådant spel i lokal som han upplåter åt allmänheten, dömes för dobbleri till böter eller fängelse i högst två år.

Deltager någon i spel som avses i första stycket och som anordnas för allmänheten eller eljest äger rum i lokal vartill allmänheten har tillträde, dömes för dobbleri till böter.

17 §

För försök eller förberedelse till dobbleri som är avsett att bedrivas yrkesmässigt eller omfatta avsevärda belopp dömes till ansvar enligt vad i 23 kap. stadgas.

Utskottet

Enligt 16 kap. 14 § brottsbalken kan den dömas för dobbleri som för allmänheten anordnar äventyrligt spel om penningar eller penningvärde eller som tillåter sådant spel i lokal som han har upplåtit åt allmänheten. Straffet är böter eller fängelse i högst sex månader. Även den som deltar i spelet kan enligt samma lagrum dömas för dobbleri. I sådant fall är straffet böter. Försök eller förberedelse till dobbleri är inte straffbart.

I propositionen föreslås att de grövsta formerna av sådant dobbleri som består av anordnande eller tillåtande av illegalt äventyrligt spel skall betecknas grovt dobbleri. Straffet för sådant brott föreslås bli fängelse i högst två år. Vidare föreslås att förberedelse och försök till grovt dobbleri skall straffbeläggas. De nya bestämmelserna avses träda i kraft den 1 juli 1972.

Förslag om straffskärpning för grova fall av dobbleri har också framlagts i den vid riksdagens början väckta motionen 1972: 12. Även där föreslås ett maximistraff av fängelse i två år.

Bakgrunden till förslagen är att under senare tid organiserat dobbleri börjat bedrivas i en omfattning och i former som hittills varit okända i vårt land. Utmärkande för verksamheten, som hittills koncentrerats till våra största städer, är att den äger rum i för ändamålet särskilt inordningställda, ofta mycket dyrbart inredda lokaler och med som regel avsevärda penningbelopp som insatser. Av den utredning rörande bl. a. spelets omfattning som företagits av riksåklagaren och rikspolisstyrel-

sen framgår också att verksamheten har samband med annan brottslighet av allvarlig beskaffenhet; bl. a. har narkotikabrott, olaga vapeninnehav samt befattning med stulen eller smugglad sprit kunnat påvisas. Även utpressning, rån, misshandel och skadegörelse har förekommit i flera fall. Belägg finns också för att speldeltagare till följd av förluster vid spelbordet drivits in i brottsliga förehavanden. Till detta kommer de skadeverkningar av social och personlig natur som ofta är en följd av äventyrligt spel.

Av det anförda framgår att det numera förekommer en spelverksamhet som på ett markerat sätt skiljer sig från sådana förfaranden som vid brottsbalkens tillkomst hänfördes under brottsbeteckningen dobbleri och för vilka en straffskala med ett maximum av fängelse i sex månader ansågs tillfyllest. Det har också visat sig att det inte varit möjligt att med de straff som kunnat utdömas enligt gällande straffskala avhålla de dömda eller deras omgivning från fortsatt brottslighet. Fall finns där den som dömts för dobbleri har fortsatt verksamheten medan domen varit under högre rätts prövning och där medhjälpare skött rörelsen medan straffet avtjänats.

Mot den angivna bakgrunden delar utskottet departementschefens och motionärernas mening att en straffskärpning framstår som i hög grad motiverad för denna nya form av yrkesmässigt organiserad dobbleriverksamhet.

Straffskärpningen föreslås i propositionen få den lagtekniska utformningen att i 16 kap. brottsbalken i en ny paragraf, betecknad 14 a §, införs en ny brottsbeteckning "grovt dobbleri" med straffmaximum av fängelse i två år. Enligt det föreslagna lagrummet skall vid bedömande av huruvida brottet är grovt särskilt beaktas om verksamheten bedrivits yrkesmässigt, omfattat avsevärda belopp eller eljest varit av särskilt farlig art. Väsentligen samma förslag framläggs i motionen 1972: 12. I propositionen föreslås härjämte att förberedelse och försök till grovt dobbleri straffbeläggs i en ny 17 §.

I motionen 1972: 1698 föreslås att straffskärpningen i stället ges det uttrycket att straffskalan vidgas i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag men att den nuvarande brottsbeteckningen "dobbleri" bibehålls i 14 §. Försök eller förberedelse till dobbleri som är avsett att bedrivas yrkesmässigt eller omfatta avsevärda belopp föreslås bli straffbelagt i en ny 17 §. Motionärerna motiverar förslaget om en gemensam straffskala för alla former av dobbleri med angelägenheten av att skapa tillräckliga möjligheter att ingripa med husrannsakan, häktning och andra tvångsåtgärder mot grövre former av dobbleri. Med den lagtekniska utformning som föreslagits i propositionen torde det enligt motionärerna i de flesta fall vara möjligt att först efter ingående utredningsarbete avgöra om brottet är att bedöma som grovt och därmed av sådan svårighetsgrad att erforderliga tvångsmedel kan få användas.

Förslaget i motionen 1972: 1698 ger utskottet anledning understryka att den i propositionen föreslagna lagstiftningen endast är riktad mot den ovan beskrivna, nya form av yrkesmässigt organiserad dubbleriverksamhet, som knappast torde ha förutsetts vid utformningen av gällande straffbestämmelser. Behov av någon generell skärpning av straffet för den typ av dobbleri som den nuvarande lagstiftningen vid sin tillkomst närmast avsåg, regelmässigt av ordningsförseelses natur, har inte framkommit vid den utredning som föregått Kungl. Maj:ts förslag och är inte heller åsyftad. En sådan verkan skulle emellertid bli följden av motionärernas förslag om höjning av straffet för dobbleri utan gradindelning av brottet.

Beträffande motionärernas argumentering rörande möjligheterna att använda tvångsmedel bör framhållas att husrannsakan och kroppsvissitation redan enligt gällande lagstiftning normalt kan företas beträffande den som misstänks för anordnande eller tillåtande av äventyrligt spel, eftersom frihetsstraff ingår i strafflatituden. Detsamma gäller i fråga om beslag, eftersom beslut därom kan meddelas oberoende av det aktuella brottets svårighetsgrad. Motionärernas förslag om gemensam straffskala för dobbleribrotten innefattar därför i detta hänseende inga fördelar jämfört med nu gällande eller i propositionen föreslagna ordning. Ett ändrat straffmaximum har däremot betydelse i fråga om möjligheterna till anhållande och häktning. Dessa tvångsmedel kan med hänsyn till att maximistraffet för dobbleri är lägre än fängelse i ett år i regel inte användas f. n. i samband med utredningar om misstänkt dubbleriverksamhet. Den i propositionen föreslagna straffhöjningen ger emellertid erforderliga möjligheter härtill. Att som motionärerna hävdar uppdelningen i särskilda straffskalor för dobbleri och grovt dobbleri skulle försvåra polisens utredningsarbete i de grova fall som lagstiftningen riktar sig mot synes utskottet svårt att förstå. Det bör framhållas att anhållande och häktning inte förutsätter full bevisning om att brott av visst slag begåtts utan — i normalfallen — att någon på sannolika skäl är misstänkt för brott av viss svårighetsgrad. Utskottet vill tillägga att svårigheterna på förundersökningsstadiet f. n. framför allt torde vara att hänföra till avsaknaden av möjlighet för myndigheterna att ingripa mot illegala spelhålor redan innan något spel har kommit i gång. Dessa svårigheter torde väsentligen kunna undanröjas genom förslaget i propositionen att straffbelägga förberedelse och försök till grovt dobbleri. I fråga om de svårigheter som kvarstår — och beträffande vilka motionärernas förslag icke innebär någon lösning — vill utskottet understryka departementschefens uttalande att straffbestämmelsen om förberedelse ofta torde kunna tillämpas mot den som har gjort sig skyldig till grovt dobbleri och som kort därefter ånyo anskaffar spelutrustning som är väl lämpad för illegalt spel i oförändrad omfattning.

På anförda skäl tillstyrker utskottet den lagtekniska utformning som

straffskärpningen givits i propositionen och avstyrker motionen 1972: 1698. Ställningstagandet innebär ett tillgodoscende i huvudsak av önskemålen i motionen 1972: 12.

I motionen 1972: 1691 föreslås en vidgad kriminalisering av äventyrligt spel i så måtto att spel med s. k. "enarmade banditer" av typ "multi-players" skall bedömas som dobbleri. Till stöd härför anför motionären bl. a. att spel med automater av denna typ — med insatser på 100 kr. och vinster upp till 1 200 kr. — avsevärt skiljer sig från det legala spel på vanliga automater som faller under lotteriförordningen.

Spel på spelautomater, i vilka insatsernas och vinsternas storlek bestäms enligt en i mekanismen inbyggd spelplan, är enligt gällande lagstiftning inte att hänföra till äventyrligt spel, vilket förutsätter att utgången av spelet bestäms av regler som tillåter deltagarna att fortgående påverka sina vinstmöjligheter genom någon sorts kalkyl eller annan verksamhet. Då spel på spelautomat förekommit utan samband med offentlig nöjeställning eller eljest på otillåtet sätt har i stället vederbörande anordnare dömts för brott mot lotteriförordningen.

Sådant spel som sker på s. k. enarmade banditer och motsvarande automater — liksom roulett- och bingospel — har övervägts av 1969 års punktskatteutredning. I syfte att åstadkomma en sanering och bättre ordning på spelområdet har utredningen i ett nyligen framlagt betänkande (Ds Fi 1972: 2) framlagt förslag som inte enbart avser skattek tekniska och skatterättsliga frågor. Utredningen förslår bl. a. ändringar i fråga om tillståndsgivningen och beträffande övriga nu gällande villkor för spelens bedrivande. Reglerna härom jämte bestämmelser om beskattningen av spelen föreslås bli sammanförda i en särskild författning, benämnd spelförordning. Förslaget upptar för grovt olovligt spel ett straffmaximum av fängelse i två år. Betänkandet är f. n. föremål för remissbehandling.

Frågan om ny lagstiftning rörande bl. a. automatspel av den typ motionärerna åsyftar har således aktualiserats i Kungl. Maj:ts kansli. Med hänsyn härtill bör motionen 1972: 1691 inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I övrigt föranleder de framlagda förslagen icke något yttrande från utskottets sida.

Utskottet hemställer

- A. att riksdagen beträffande ytterligare kriminalisering av äventyrligt spel avslår motionen 1972: 1691;

B. att riksdagen

1. med avslag på motionen 1972: 1698 antar det genom propositionen 1972: 96 framlagda förslaget till lag om ändring i brottsbalken;
2. avslår motionen 1972: 12 i den mån den icke tillgodosätts genom utskottets hemställan under B 1.

Stockholm den 17 maj 1972

På justitieutskottets vägnar

ASTRID KRISTENSSON

Närvarande: fru Kristensson (m), herr Dockered (c), fröken Mattson (s), herrar Johansson i Växjö (c), Jönsson i Malmö (s), Westberg i Ljusdal (fp), Nygren (s), Polstam (c), fru Hjelm-Wallén (s), herrar Schött (m), Måbrink (vpk), fru Bergander (s), herrar Petersson i Röstånga (fp), Karlsson i Ronneby (s) och Alf Pettersson i Malmö (s).

